

Mindezek az anomáliák indokolják, hogy az Erdélyi Múzeum-Egyesület minden törvényes eszközzel és minden bel- és külföldi fórumon szálljon síkra gyűjteményeinek visszaszerzéséért és a tudományos kutatás szabadságának érvényesítéséért, saját anyagát illetően mindenképpen.

Az EME közgyűlése nyomatékosan megismétli azt a kérését, melyet az Egyesület a fenti tárgyban 2005. augusztus 22-én intézett az RMDSZ legfelsőbb vezetőségéhez, és amelyre eddig semmiféle választ nem kapott. Újból kéri tehát most már az Egyesület közgyűlése, hogy az EME-nek a tudományos gyűjteményeihez való tulajdonjogának visszaszerzését, mely a romániai és az egész magyar tudománynak az állami magyar egyetem megoldásánál is kardinálisabb kérdése, nemzetiségünk csúciszervezete kezelje a súlyának megfelelően.

Az EME közgyűlése a fenti állásfoglalását a magyar tudomány nemzeti intézményei vezetőinek és a magyarországi tudományegyetemek rektorainak szíves tudomására hozza azzal a kéréssel együtt, hogy saját kutatási érdekeik védelmében otthoni és nemzetközi összeköttetésekkel legyenek Egyesületünk segítségére tudományos gyűjteményei visszaszerzésében.

A közgyűlés utasítja az Egyesület Elnökségét, hogy gondoskodjék jelen állásfoglalásának a romániai magyar sajtóban való közzétételéről.

Kolozsvárott, 2006. március 11-én

Antal Árpád, Benkő Samu, Gazda Klára és Péter Mihály tiszteleti taggá választása

Antal Árpád laudációja

A világ ugyan nem jó, de javítható, olvasom ki dr. Antal Árpád tudós tanár pályájából. Hogy a világ általunk is javítható, és ezt a munkát nem vállalunk – bűn.

1989-ben, a politikai fordulatkor nemcsak felismerte a tudományos gyülekezés szabadságának pillanatát, hanem vállalta is az Erdélyi Múzeum-Egyesületben való munkát, az első szakosztályt négy évig méltóképpen vezette. 1998-tól az Erdélyi Múzeum folyóirat felelős szerkesztőjeként sem adta fel a szakmaiságra és az akadémiai szellemben való együttműködésre vonatkozó elveit.

Ez eseményekben gazdag életút fordulatainak (korántsem teljes) számbavétele alkalmat nyújt arra, hogy elgondolkodjunk a megszerzett tudás és az ember társadalomban vitt szerepe összefüggéseiről.

Antal Árpád Nyujtódon született 1925. július 24-én. Tanulmányait szülőfaluja osztatlan felekezeti iskolájában kezdte, papi és kántortanítói javaslatra 1937-től a neves kantai (kézdívásárhelyi) gimnáziumban folytatta. Itt az erdélyi műveltség klasszikusai, a nyugatosok és a népi írók váltak kedvenc olvasmányaivá. Jelessel letett tanári szakvizsgája után alig néhány hónappal, még 1945-ben segédtanítónak hívták be a történelmi változások következtében tanerők nélkül maradt egykori skólájába; magyart és egyebek mellett szociológiát tanít e rövid tanévben, a megismerés tudományait.

Vele született tanári leleményességgel, biztos értéktudattal, sokféle módszerrel vezette rá a klasszikusok olvasására környezetét. (Ennek jegyében készítette a kommentált szövegkiadást, *Arany és Petőfi levelezését* 1973-ban.) Az intézményen kívüli magyar irodalomtanítás módozatait is felfogható több magyar klasszikus (Katona, Vörösmarty, Arany, Vajda, Jókai, Mikszáth, Gárdonyi) műveinek hazai kiadása bevezetővel, jegyzetekkel egy, leginkább Horváth János tudományszemléletével rokonítható igényesség jegyében. Versismerőként többnyire jó

auditív memóriájával mentegetőzik, pedig többről van szó: számára a vers, a maradandóan rögzíthető *ritmus-kép teremtmény* a nyelv része, a személyiség és az élményközösségek fontos építője: ekkoriban állít össze verses füzetet a falusi műkedvelők céljaira – klasszikus magyar művekből. (Ez a műve lappang!) Egyetemi éve idején Mécs László nagyfokú szociális érzékenységéről valló költeményei is hatottak rá.

A tanult ember felelősségteljes magatartása, a szó szoros értelmében vett és szimbolikus iskolateremtése, folyamatos önképzés és világra figyelés jellemzi magatartását. A tervezett magyar és francia szak mellé a néprajzot is felvette, amikor 1945-ben beiratkozott a Bolyai Egyetemre. (A francia kultúra iránti vonzalmát a Sorbonne-t is frekventált gimnáziumi tanáraitól kapta és: Chateaubriand *Athaláját* fordította le az egyetemi tanulmányokra készülve.) Benedek Marcell, Zolnai Béla, György Lajos, László Gyula, Entz Géza, Gunda Béla, Venczel József, Harkai Schiller Pál voltak a Bolyain tanárai. (Hogy mi is a tudományos filológiai munka, György Lajostól tanulta meg. Az ő munkásságát feltáró könyve 1992-ben az Erdélyi Múzeum-Egyesület Erdélyi Tudományos Füzetek sorozatában látott nyomdafestéket, Venczel Józsefről a kilencvenes években a kolozsvári Keresztény Szóban cikksorozata jelent meg, és a Harkai Schiller Pál pszichológus pályáját feldolgozó könyvet is elkezdte már az egykori tanítvány!) Korán felfigyelt az életútkutatások tudományos lehetőségeire, de maga a tudományos vizsgálódás módszere is érdekelte és érdekli.

Licenciátusi dolgozatát Gunda Bélánál írta. Néprajztudományi érdeklődésének eredménye *Szentiváni Mihály*-monográfiája (1958) és a Kriza-tanulmány a Szabó T. Attilával és Faragó Józseffel közösen kiadott kötetben (1965, átdolgozva 1971-ben). A lokális értékek vizsgálatának szorgalmazásával korszerű tudományosságot képviselt első publikációjától kezdve. A baladakutatásban is jelentős szakmai indulása után pályája másként alakult, de a népelet-népköltészet és a nyelv kérdései irodalomtudósként is foglalkoztatták.

Márton Áronnak az igazi népszolgálat mibenlétéről szóló beszédét hallgatta 1946 tavaszán a kolozsvári Szent Mihály-templomban. (Márton Áronnal kapcsolatos kutatásairól a kolozsvári Keresztény Szó-beli cikksorozat ad hírt, e filológiai jelentőséggel is bíró kutatásait folytatni kívánja!) 1946-ban tagja annak a munkaközösségnek, amely a csángó magyarok körében a Magyar Népi Szövetség első szervezeteit létrehozta, előkészítve a csángóföldi magyar iskolai oktatás beindítását. A szellemi sugárzást keresve mostoha időkből László Gyula és a Móricz-kollégium révén a méltó emberi kapcsolatok légkörében (1945–48) célokat, szakmaiságot tapasztalt, szervezője és vezetője lett a kolozsvári Szabó Dezső-kollégiumnak is (1946–47).

1950-től a Bolyai Tudományegyetemen, majd ennek a Babeş Egyetemmel való erőszakos egyesítése után a Babeş–Bolyai Tudományegyetemen tanított mint egyetemi tanár, 1990-től konzultáns professzor. Egyetemi jegyzete, *A magyar irodalom a reformkorban és 1848–49-ben* (1979) a korszak irodalmának szakszerű értelmezése. A totalitárius rendszer művelődés- és oktatáspolitikai ideológiai agresszivitása ellenében derűs szorgalma, diplomatikussága segítette. Sokféle veszteség érte, a szűkösség családi és egészségi gondok formájában egyre kevesebb teret hagyott életében a tényleges kutatómunkának, ennek ellenére dolgozott. Tanárai már diákként, 1948 nyarán bevonták a tankönyvírásba, ezt a magyar irodalom tankönyvet azonban megjelenése után néhány nappal bezúzták. Az irodalomoktatást csaknem egy évtizedig szolgálhatta a hetvenes években megjelent tankönyve és szöveggyűjteménye (*Magyar irodalom – Kocziány Lászlóval – 1973; Irodalmi Szöveggyűjtemény 1978*). Komolyan vette a Tanulók Könyvtára sorozat köteteinek előkészítését. 1970-től, e sorozat révén is a magyar irodalom és az irodalomtudományi eredmények népszerűsítőjeként dolgozott. A Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények szerkesztője, 1986-tól főszerkesztő-helyettese. A tudós tanárról, a folklór

és irodalom határterületeit vizsgáló György Lajosról 1992-ben publikált monográfiát az Erdélyi Tudományos Füzetek sorozatban.

Egy intézmény gondjait vette vállaira, amikor Kolozsváron a Magyar Irodalomtudományi, később a Nyelv és Irodalom Tanszék vezetője lett. Egész környezetét a színvonalas tanári munka becsületére nevelte, abban az eredeti hangvételt, a kreativitást sokra értékelte. Értékkörző, értékteremtő személyiségként a kultúra egyetemes értékeivel való kapcsolatot állapotként és erkölcsi aspektusában élte és éli meg. Óráin többet lehetett kapni, mint nem egy publikációban a hatvanas-nyolcvanas években. Az oktató intézményekkel kapcsolatban álló szellemi műhelyek híve ma is.

A magyar nyelv és irodalom a Bolyai Egyetemen, Márton Áron pályája, Kézdivásárhely művelődéstörténete, a magyar nyelvű oktatás és könyvkiadás helyzete Romániában 1945-től napjainkig – ezek az őt ma is leginkább foglalkoztató kutatási területek.

Doktori disszertációk témavezetőjeként többek között az érzékenység korának szerzőiről, Széchenyi István vallomásos prózájáról, a két világháború közötti irodalmi életről, az erdélyi-bánsági avantgárdról szóló tudományos művek létrejöttét segítette elő érdemben, és ilyen irányú munkáját is folytatja.

Az irodalom *szeretetére* kívánta tanítani középiskolai, később egyetemi hallgatóit is. Feltűnő egész pályáján az ismeretek élményként való megítélése és ilyen értelemben az ismeretek forrásaival, közvetítőivel, keresőivel való *személyes viszonyra való hangoltság*, a vállalt munkához, amelyet gyakorta érzékelt életfeladatnak, egyfajta *belső érv* kimunkálása is. Diákjai sokoldalúságot, önálló és felelős gondolkodásmódot, rendszerességet tanultak tőle. Kollégái máig értékelik konfliktuskezelő határozott nyugalmát, elvszerűségét. Derűje abból a meggyőződésből származik, hogy az írástudónak megbízatása van. Ez tudás, de erkölcsi tartás is, fáradhatatlan békeszerzés, tanítványi tevékeny élet. A fentiekből következően javaslom az Erdélyi Múzeum-Egyesület Közgyűlésének, válassza dr. Antal Árpád professzort tiszteleti tagjává.

Egyed Emese

Benkő Samu laudációja

Benkő Samu életműve és az Erdélyi Múzeum-Egyesületben végzett munkája, amely ez utóbbi újrakezdés utáni történetének mindannyiunk által ismert szerves része, arra késztet, hogy műveinek és közéleti tevékenységének adatszerű felsorolása helyett nemzedékének a kor által korlátok közé, nemritkán béklyóba szorított, általa is megjárta rögös, gyakran gyötrelmes, de végül is a kutatás örömeit és az eredmények szépségét is felkínáló alkotói pályáját vázoljam fel.

Benkő Samu annak a szegyeteljes és kíméletlen, az addig elért polgári eredményeket semmibe vevő huszadik századnak a gyermeke, amely a hatalmak hegemoniáért folytatott gátolás nélküli harcában különböző jelszavakkal, színekben és úgynevezett ideológiák jegyében korlátozta vagy éppen megfosztotta az embereket addig biztosított jogaik gyakorlásától, kezdve a teljes állampolgári jogoktól a magántulajdonhoz való jogig vagy az előző évtizedekben nemzetközi szerződésekben rögzített, a polgári lakosságnak háború esetén biztosított védelméig. Kisebbségként született, és négy esztendő kivételével ebben a státusban nevelkedett, tanult és dolgozott. A második világháború végéig azonban, zaklatások, kiszorítások közepette is, a kisebbségben élő magyarságnak sikerült megtartania és működtetnie túlélését biztosító saját intézményrendszerét, ennek keretében iskoláit is. Életének ebben a legfogékonyabb szakaszában Benkő Samu még azokban a jó iskolákban tanulhatott, ahonnan szellemi útravalóként a nemze-